

індивідуальної наочності (малюнки, задачі, картки-консультації), плани вивчення теми, матеріали для самостійної роботи, програмовані вправи. Прикладом є використання на заняттях аналізів крові, сечі, ЕКГ, ЕГГ та ін., з якими студенти не тільки ознайомлюються, а й аналізують, роблять відповідні висновки. Це дозволяє наблизити теоретичні заняття з фізіології до клініки.

Комп'ютер як засіб навчання природничим і гуманітарним дисциплінам підвищує якість засвоєння матеріалу, розвиває мислення студентів. Його застосування викликає якісні зміни у змісті, методах і формах навчання. У сучасній вищій школі комп'ютер – це засіб формування навичок, складання алгоритмів, узагальнюючих таблиць, розвитку творчих здібностей, а також засіб контролю знань. За допомогою комп'ютера студенти можуть швидко знайомитися з текстовою і наочною інформацією.

Нові можливості, особливо для самонавчання, відкривають мультимедійні технології, які дозволяють бачити текст, ілюстрації, чути стереофонічне звучання, переглядати відеосюжети, адекватно відображати процесуальні сторони (динаміку) в розвитку тих чи інших предметів і явищ. Але широкое використання мультимедійних лекцій не зовсім задовольняє вимоги студентів, які скаржаться на неможливість осмислення матеріалу, що подається. Досить часто така лекція виглядає, за словами студентів, «як демонстрація яскравих картинок». Очевидно, що у використанні мультимедійних лекцій ще не все вдало продумано і залишає можливість для творчого пошуку.

Застосування комп'ютерних технологій підвищує ефективність навчання. Робота з комп'ютером викликає в студентів інтерес, посилює мотивацію навчання, стимулює самоаналіз результатів освоєння матеріалу, створює можливості для проведення дослідницької роботи, розширює можливості програмованого (регулює обсяг змісту, його послідовність і складність) і дистанційного навчання, дозволяє підвищити об'єктивність контролю й оцінювання знань; технічні можливості комп'ютера оптимізують діяльність викладачів та навчання.

В основі комп'ютерної програми – навчальний матеріал (тексти, завдання, схеми, малюнки, довідкова інформація) і спеціальна програма, що визначає послідовність вивчення матеріалу.

Використання комп'ютера значно посилює необхідність допомоги студентам із боку викладача, адже основними його завданнями є організація самостійної пізнавальної діяльності, здійснення оперативного керування індивідуальною діяльністю кожного студента.

Усе це вказує на необхідність створення хоча б невеликого комп'ютерного класу на кожній кафедрі.

ОПТИМІЗАЦІЯ ІНФОРМАЦІЙНО-НАВЧАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАННЯ АНГЛОМОВНИХ СТУДЕНТІВ-ІНОЗЕМЦІВ

*Мищенко І.В., Запорожець Т.М., Жукова М.Ю., Павленко Г.П.,
Мищенко В.П., Весніна Л.Е., Соколенко В.М., Моргун З.К.,
Федотенкова Н.М., Каченко О.В.*

Нині в Україні функціонують 15 державних вищих навчальних медичних закладів і 3 післядипломні заклади. Крім того, підготовка лікарів здійснюється на 4 медичних факультетах університетів і 2 недержавних вузів.

ВДНЗУ "Українська медична стоматологічна академія" — найстаріший вищий медичний навчальний заклад України, який був заснований як медичний стоматологічний факультет Харківського університету.

За останні роки кількість іноземних студентів значно збільшилась. У зв'язку з цим перед викладачами постають нові питання щодо організації навчального процесу в групах іноземних студентів. Викладач мусить пристосуватися до студентів, які перебувають у своєму етнічному середовищі. Особливо це стосується молодших доклінічних курсів, коли ще важко донести до студентів необхідність базових знань. Той рівень навчальних вимог, який ми можемо ставити у вітчизняній групі, в іноземній викликає опір і непорозуміння.

З 1989 року академія веде підготовку лікарів для закордонних країн. За ці роки випущено фахівців для держав Європи, Азії, Африки, Латинської Америки, країн Близького Сходу.

Навчання іноземних студентів у медичних вузах має суттєві особливості.

Зацікавленість іноземних студентів в отриманні знань із медико-біологічних дисциплін часто має низький рівень, тому, на наш погляд, у процес вивчення необхідно вводити розгляд клінічних моделей, ситуаційних задач, лабораторних аналізів, ознайомлення з роботою медичної апаратури.

Практично всі іноземні студенти в майбутньому будуть працювати за межами України, у зв'язку з цим навчальний процес орієнтований на вищу освіту за кордоном. В усьому світі все більша увага приділяється якості навчання, тому необхідно дотримуватися міжнародних освітніх стандартів.

З 2002 року у ВДНЗУ "УМСА" здійснюється підготовка іноземних студентів у групах із викладанням англійською мовою.

На початковому етапі навчання і бібліотечно-інформаційного забезпечення студентів англійських груп є така особливість — англійська мова не є для більшості з них рідною. Здебільшого це "індійський варіант" англійської мови, і спілкування зі студентами утруднено через особливість їхньої вимови. Спеціальна підготовка студентів, як правило, дуже низька, особливо із Сирії, Малайзії (їх більшість серед англійських студентів).

Перші труднощі, з якими зустрічаються англійські студенти, — це нові форми викладання матеріалу, невміння вести конспекти лекцій, працювати в бібліотеці і т.д.

Підготовка лікаря на сучасному рівні вимагає глибокого засвоєння студентами фундаментальних базових предметів, новітніх досягнень медичної науки і практики. Особливості контингенту іноземних студентів потребують відповідної системи контролю знань, умінь та навичок. Велике значення має використання сучасних методів контролю знань, наприклад, тестового, але він викликає нові проблеми: тести мають бути створені англійською мовою, а часу для відповідей необхідно давати більше, оскільки час витрачається для пояснення самих питань. Там, де використовують тести, тестові завдання з варіантами відповідей не повинні бути таємницею, а мають бути завчасно повідомлені студентам на початку курсу з даної тематики. Таємницею можуть бути варіанти або комбінації тестових завдань.

Ще до початку навчання студентів-іноземців у ВДНЗУ "УМСА" англійською мовою викладачі академії активно включилися в процес підготовки викладачами лекційних і навчально-методичних матеріалів. Співробітники кафедри нормальної фізіології детально проаналізували наявність у фондах навчальної і наукової літератури англійською мовою. Електронний каталог бібліотеки, що ведеться з 1991 року, багато в чому допоміг і співробітникам, і викладачам зорієнтуватися у розв'язанні цієї проблеми. Майже повна відсутність підручників англійською мовою з фундаментальних дисциплін (біології, фізики, хімії, біофізики і біохімії, нормальної і патологічної анатомії та фізіології, гістології й інших) визначила необхідність написання викладачами лекцій і навчально-методичних матеріалів, використовуючи монографії та періодичні видання. Практично з кожним викладачем співробітники електронної бібліотеки працювали індивідуально. Використано найбагатший фонд бібліотеки як іноземної, так і вітчизняної наукової літератури для підбору матеріалу з кожної теми.

Навчальні програми з базових дисциплін вимагають від студентів досить високого рівня підготовки. У студентів із невисоким рівнем базових знань знижується зацікавленість в освоєнні таких предметів. Тому необхідно, щоб знову створений навчальний матеріал не тільки був написаний на високому змістовому рівні, а й був доступним для сприйняття.

Міждисциплінарна інтеграція у вищій медичній школі полягає в послідовному вивченні медико-біологічних, фундаментальних, а пізніше клінічних (профільних) дисциплін, і кожна наступна спирається на попередні шляхом засвоєння необхідних знань, навичок, умінь із попередніх.

Вищі медичні заклади повинні забезпечувати обов'язкове формування етичних навичок у студентів, в іноземних зокрема. Сучасний лікар має бути не тільки грамотним — культура й інтелігентність невіддільні від лікування. Кафедра нормальної фізіології приділяє цьому велику увагу. На кафедрі є невеликий фонд літератури англійською мовою, методичні розробки для студентів, лекційний матеріал, довідкова література.

Проблемою навчання та інформаційно-бібліотечного забезпечення англійських студентів-медиків є і те, що в одній і тій же групі є студенти з різною мотивацією до навчання. Іноді вони різко відрізняються базовими знаннями, завшищеною самооцінкою знань і умінь. Треба враховувати також, що іноземному англійському студенту для повноцінного засвоєння матеріалу потрібно відвічі більше часу.

З початку навчання поряд зі "школярською" методикою викладання і спілкування на заняттях в англійських студентів-іноземців викладачі прагнуть розвивати вміння працювати з численними джерелами інформації, навчити їх навчатися самостійно, тому що якість підготовки лікаря визначається не тільки обсягом засвоєних знань і опанованих навичок, а і здатністю до самоосвіти і творчої діяльності.

Неймовірна кількість інформаційних ресурсів доступна в наш час завдяки Інтернету. З 2004 року в науковій бібліотеці функціонує електронна пошта, з 2002 — Інтернет. Окремо виділена лінія з цього року дає можливість стабільно забезпечувати інформаційні потреби всіх категорій читачів, зокрема англійських студентів. Доступ до баз даних Academic Press, LINK Springer, Medline допомагає розв'язувати багато проблем щодо забезпечення педагогічного, навчального і наукового процесів. Серед отриманих від благодійних фондів книг є коштовні атласи англійською мовою "Human physiology".

На кафедрі нормальної фізіології формується фонд англійської літератури на компакт-дисках. Електронні версії навчальних посібників і методичних матеріалів є найбільш перспективними й адаптованими для іноземних студентів загалом й англійських особливо. Використання інтерактивних комп'ютерних посібників у навчальному процесі дає можливість одержати систематизовані теоретичні знання і практичні навички при вивченні нормальної фізіології. Посилені інтерес у студентів-іноземців викликають мультимедійні навчальні програми на компакт-дисках, що дають можливість вивчення складних динамічних процесів функціонування організму.

Спеціальний читальний зал для іноземних студентів дає можливість індивідуального спілкування з кожним студентом та консультативної допомоги, починаючи від надання необхідної друкованої інформації до виходу в Інтернет.

Отже, інформаційне забезпечення англійських студентів вимагає особливого підходу, уваги, технологічного оснащення, професійного рівня бібліотечних працівників. Комп'ютерна грамотність — основа сучасного професіоналізму бібліотекарів. Навчання на курсах, участь у різного рівня заходах щодо підвищення кваліфікації, проведення в бібліотеці занять з англійської мови і медичної термінології, постійна самоосвіта співробітників — усе це запорука успішного вирішення непростих завдань, зокрема і щодо якісного інформаційного забезпечення англійських студентів, які навчаються в академії.

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ – НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА ЧАСТИНА СУЧАСНИХ НАВЧАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Непорада К.С., Стороженко В.О., Іщейкіна Л.К., Харченко С.В., Цубер В.Ю., Сизоненко Н.В., Нетудихата О.М.

Інтеграційні процеси, що відбуваються в Україні на політичному, соціально-економічному, науковому та освітньому рівнях, входження її в єдиний європейський простір, безумовно, визначають відповідний розвиток системи вищої освіти. У цих умовах саме рівень та якість підготовки кадрів стають найважливішими чинниками та необхідною передумовою ефективного вирішення завдань розвитку держави.

Саме на це спрямована система заходів, яка запроваджується в галузі освіти України. Так, згідно із прийнятими законами "Про освіту", "Про вищу освіту" ставляться завдання щодо створення умов навчання та розвитку, які забезпечували б усебічний розвиток особистості студента, здатної до самоосвіти, саморегуляції та саморозвитку.

Надзвичайної актуальності і великого значення набуває підготовка таких медичних фахівців, які здатні самостійно виконувати складні завдання. Самостійна робота студентів — невід'ємна складова сучасних навчальних технологій.

Особливої ваги цей вид навчальної діяльності набуває при вивченні фундаментальних дисциплін, оскільки опановують їх студенти молодших курсів, які не завжди вміють організувати свій робочий час, ще не адаптовані до навчання у вищому навчальному закладі, недостатньо вміють працювати з навчальною і науковою літературою. Тому необхідно формувати в них бажання і вміння самостійно засвоювати знання з різних джерел інформації.

Хімія в медичних вузах - це підготовчий предмет, необхідний для ґрунтовного засвоєння фундаментальних дисциплін медико-біологічного профілю — насамперед біологічної хімії, а також нормальної фізіології, гістології та фармакології, оскільки дає початок ґрунтовному вивченню хімічних перетворень речовин на молекулярному рівні в організмі людини.